

Tutkijakoulun murros ja säätiöiden esiintulo

■ Mikko-Olavi Seppälä

Samaan aikaan kun yliopistot ovat ottamassa tohtorikouluja vastuulleen, säätiökenttä valmistele sopimuskäytäntöön siirtymistä yliopistotutkijoiden apurahoituksessa. Tarkoitus on vahvistaa säätiörahoitteisten tutkijoiden asemaa ja tehdä säätiörahoitus entistä näkyvämmäksi.

Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta järjesti viime lokakuussa seminaarin, joka käsitteli säätiörahoituksen asemaa yliopistoissa. Myös opetusministeriön ja apurahatutkijoiden ääntä kuultiin. Opetus- ja kulttuuriministeriössä vuosiksi 2014–16 laadittu yliopistojen rahoitusmalli on herättänyt närkästystä suomalaisten säätiöiden puolella. Mallissa valtionrahoituksen jakautumiseen yliopistojen kesken vaikuttaa niiden hankkima kilpailtu ulkopuolinen rahoitus. Sellaiseksi katsotaan ulkomaisilta säätiöiltä hankittu rahoitus, mutta kotimaiset säätiöt on sivuutettu – vaikka ne sentään rahoittavat yliopistoissa tehtävää tutkimusta sadoilla miljoonilla euroilla vuosittain.

Yhteistyöseminaarille oli tilausta ja sille toivottiin jatkoa. Autonomisten yliopistojen käytännöt ovat paljolti vielä valinkauhassa. Varsinkin tutkijakouluihin ja tohtoriohjelmiin liittyy säätiörahoituksen näkökulmasta runsaasti avoimia kysymyksiä. Tutkijakoulurahoitus on siirtynyt Suomen Akatemialta yliopistojen vastuulle.

Millä tavoin ja missä määrin säätiöt jatkossaan rahoittavat doktorandeja? Säätiöiden näkökulma on selvä. Ne rahoittavat mielellään uusia avauksia ja tutkimustyötä, mutta ne eivät suositu yliopistojen pitkäjänteisiksi perusrahoittajiksi. Jo perustamiskirjojensa nojalla niiden on suunnattava rahoituksensa rajattuun kohteeseen, tyypillisesti tieteelliseen tutkimukseen. Tehokas tapa toteuttaa tätä tarkoitusta on ollut myöntää yksittäisille tutkijoille henkilökohtaisia apurahoja sekä rahoittaa strategisesti tärkeitä tutkimushankkeita. Myös määräaikaisten lahjoitusprofessuurit, tutkimusvälineiden hankinta ja yhteisrahoitteiset ohjelmat, kuten Professo-

ripooli, sopivat hyvin säätiöiden pirttaan. Apurahasäätiöt haluavat itse järjestää hakemusten arvioinnin sekä rahoittaa vain kaikkein parhaita tutkijoita ja säätiön tarkoitusta parhaiten vastavia tutkimushankkeita.

Lokakuisen seminaarin järjesti Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnan (SRNK) asettama yliopistoyhteistyötoimikunta, jonka puheenjohtaja on SRNK:n hallituksen jäsen, professori Olavi Nevanlinna. Toimikunta on pohtinut keinoja yhtäältä parantaa apurahatutkijoiden asemaa ja toisaalta saada kilpailtu kotimainen säätiörahoitus osaksi yliopistojen rahoitusmallia. Tällöin säätiörahoitus olisi houkutteleva vaihtoehto niin apurahanhakijan kuin yliopistonkin näkökulmasta. Ennen kaikkea säätiörahan hankkimisesta tulisi kilpailutekijä – paljon yksityistä rahaa hankkinut yliopisto saisi lisärahaa myös valtiolta.

Toimikunnan mukaan ratkaisun toisi säätiökentän siirtyminen sopimusperusteisiin ja riittävän runsaisiin apurahoihin. Tällöin yliopiston, apurahansaajan ja säätiön välisellä sitoumuksella vahvistettaisiin etukäteen, mikä osa rahoituksesta menee tutkijalle ja mikä osa nimetylle yliopistolle korvaukseksi tutkimuksen vaatimasta infrastruktuurista. Samalla saataisiin kootusti tietoa kilpaillun säätiörahoituksen volyymita eri yliopistoissa. Tämä on edellytys sille, että suomalainen säätiöraha huomioidaan yliopistojen rahoitusmallissa – mallin seuraava tarkistuspiste on vuonna 2015.

Suomalaiset säätiöt ovat löytäneet yhteisen sävelen, mutta niiden käytännöt eroavat suuresti toisistaan. Osa säätiöistä toimii jo sopimusmallin mukaisesti, osa pohtii yhtälölle mahdollisimman yksinkertaista ratkaisua. Mikäli sellainen löytyy, säätiöt pystyvät siirtymään riittävän yhtenäiseen sopimuskäytäntöön ensi vuoden aikana.

Kirjoittaja on SRNK:n yliopistoyhteistyöryhmän jäsen sekä Säätiöiden post doc -poolin ja professoripoolin koordinaattori.